

# Özel İlgi Turizminin Kavramsal Çerçevesi, Türleri, Etkileri, Sektördeki Yansımaları ve Gelecek Perspektifi Üzerine Genel Bir Bakış

İsa Bayhan<sup>1</sup>

## Özet

Özel ilgi turizmi, turizm sektöründe insanların belirli ilgi alanlarına veya hobilerine hitap eden bir alanı temsil eder. Bu özel alanlar farklı sanat alanları, yerel kültürler, hobiler ve farklı ayırt edici ortamlarla benzersiz deneyimler ve bağlantılar ortaya çıkmasını sağlar. Bu araştırma özel ilgi turizminin genel çerçevesinin, kavramsal arka planının, turizm sektörü içindeki yerinin, temel bileşenlerinin ve turizm alanında etkisi ile sektörün geleceğinde oynayabileceği rolün ve öneminin ortaya konulması amacıyla geleneksel derleme yöntemine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında özel ilgi turizmi, özel ilgi turizmi türleri, özel ilgi turizminin diğer turizm türlerinden farkları, özel ilgi turizminin pazarlanması, ekonomik etkileri, özel ilgi turizmde karşılaşılan zorluklar ve geleceğine yönelik beklentiler açıklanarak teorik ve uygulamaya dönük bir zemin oluşturularak konu detaylandırılmıştır. Araştırma sonucunda bulgular tartışılarak değerlendirilmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

## Giriş

Özel ilgi turizmi turizm alanında hızla büyüyen bir sektör olarak ortaya çıkmış ve turistlerin geleneksel turistik ürünlerin ötesine geçen benzersiz deneyimlere yönelik isteklerini karşılamıştır. Turizm paradigmasının değişerek kitle turizminden kişiselleştirilmiş niş pazar segmentlerine doğru bir geçiş yaşadığı süreçte özel ilgi turizmi türlerinin popüleritesi belirgin şekilde artmaktadır (Dündar, 2015; Fernández vd., 2019; Yılmaz, 2019; Özçoban, 2020; Bahar vd., 2021; Hernández vd., 2022; Pan, 2023). Bu durum turistik hareketlilikler için özgün etkiler oluşturmuştur. Özel ilgi

1 Doktor Öğretim Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, isabayhan@ibu.edu.tr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7109-9584>

turizmi türleri yerel ürünler ve kültürel uygulamalar arasındaki içsel bağlantıyı kullandığı için topluluk katılımını artırarak ve benzersiz kültürel anlatılar aracılığıyla yerel ekonomileri destekleyerek sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmiştir (Fernández vd., 2019). Araştırmalar, özel ilgi turizmin doğa, kültür ve kırsal deneyimlerle bağlantılı geniş bir yelpazedeki faaliyetleri kapsadığını ve çok yönlü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda belirtli ilgi alanlarına ve faaliyetlere odaklanan niş turizm kavramı özellikle dikkate alınır. Çünkü özel ilgi turizminde ziyaretçiler ile destinasyonlar arasında daha derin bir bağ kurulması kolaylaştır ve kitle turizmiyle sıklıkla ilişkilendirilen olumsuz etkileri azaltabilecek sürdürülebilir turizm uygulamaları öne çıkar (Rogerson & Rogerson, 2021 vd.). Benzer şekilde özel ilgi turizmi kuş gözlemciliği, yıldız gözlemciliği, gastronomi turizmi, hasat festivalleri ve kırsal turizm gibi türleri ile doğal zenginliklerden, manzaraların dingin güzelliğinden, kültürel zenginliklerden yararlanılarak çevreye duyarlı gezginlere hitap eden deneyimlerin gerçekleştirilmesine olanak sağlar.

Turizm faaliyetlerin özel ilgi alanlarının öne çıkması meraklı ve deneyimli gezginlerin geleneksel turistik yerlerden farklı, yeni ve ilgi çekici seçenekler araması ve talep etmesiyle oldukça bağlantılıdır. Özellikle sosyal girişimciliğin ve toplum katılımının söz konusu olduğu özel ilgi turizmi süreçlerinde (Boukas & Chourides, 2016) özgün ve otantik turistik deneyimler (Patterson & Tureav, 2020) mümkün hale gelebilmektedir. Bu sayede özel ilgi turizminin benzersiz özelliklerinin turist memnuniyetini arttırabileceği ve uzun vadede destinasyon dayanıklılığına ve ekonomik sürdürülebilirliğe önemli ölçüde katkıda bulunabileceği (Chang vd., 2012; Croes, 2013; Deng vd., 2014; Zhou & Huang, 2017) ortaya konulmuştur. Bu alan gelişmeye devam ettikçe farklı yerel anlatıların ve ayırt edici faaliyetlerin entegrasyonu turizm manzarasını zenginleştirmede ve gelecekteki turizm geliştirme stratejilerinin ön saflarında yer almasını sağlamada etkili olabilecektir (McKercher & Chan, 2005). Belirtilen bağlamda yola çıkarak bu bölümde özel ilgi turizmi kavramı kapsamlı bir şekilde ele alınmış; türleri, diğer turizm türlerinden ayıran temel özellikleri, pazarlama stratejileri, ekonomik katkıları, uygulamada karşılaşılan zorluklar ve geleceğe yönelik öngörüler ele alınmıştır. Böylece, hem kuramsal çerçeveye katkı sunacak hem de uygulamaya yönelik çıkarımlar yapılmasına olanak tanıyacak derin ve çok boyutlu bir analiz zemini oluşturularak konu incelenmiştir.

## **1. Özel İlgi Turizmi: Tanımı ve Kapsamı**

Özel ilgi turizmi genellikle bireylerin veya grupların kültürel mirastan macera sporlarına kadar geniş bir yelpazede değişebilen belirli ilgi alanlarını gezmek için seyahat ettiği bir turizm türü olarak tanımlanır. Tanrısevdi ve

Çavuş'un (2003) tanımına göre özel ilgi turizmi; belirli konulara yoğun ilgi duyan bireylerin, bu ilgi alanlarını tatmin edebilmek amacıyla belirli bir destinasyon ya da bölgeye gerçekleştirdikleri seyahatleri ya da bu seyahatlerin şekillenme biçimini ifade eder. Dünya Turizm Örgütü'ne göre özel ilgi turizmi, gezginlerin benzersiz ilgi alanlarını geliştirmeye yardımcı olan uzmanlaşmış turizm faaliyetleri ile karakterize edilir ve bu nedenle onu kitle turizmine önemli bir alternatif olarak konumlandırır (Rakhmonov & Patterson, 2021). Özel ilgi turizmi içindeki çeşitlilik, kültürel, gastronomi, macera ve sağlık turizmi gibi çeşitli alt kategorileri kapsayan bir zenginlik oluşturur (Pan, 2023). Bu kapsam ise, özel ilgi turizminin yalnızca kişisel zenginleşmeyi hedeflemediğini, aynı zamanda turistlerin varış noktalarıyla anlamlı bir şekilde etkileşim kurmalarına olanak tanıyarak sürdürülebilirliği de vurguladığını göstermektedir. Örneğin, kahve turizmi, hasat turizmi ve zeytinyağı özel ilgi alanının yükselişi, gastronomi deneyimlerinin turistlerin doğrudan yerel tarımsal uygulamalar ve mutfak gelenekleriyle etkileşime girdiği özgün süreçler ortaya çıkarmıştır (Dündar, 2015; Fernández vd., 2019; Fernández vd., 2020; Pan, 2023). Benzer şekilde İspanya ve Fransa'da özellikle kentsel ortamların tarihi ve bazen ürkütücü unsurlarına ilgi duyan gezginleri kendine çeken gotik turizm örneği özgün ve niş seçeneklerin çekici doğası öne çıkarabilmektedir (Light vd., 2021). Bu sebeple özel ilgi turizminin çok çeşitli ilgi alanlarına uyum sağlayacak şekilde uyarlanabileceğini, onu çeşitli turist demografileri için geliştirilebilir ve çekici bir seçenek haline getirdiğini göstermektedir.

Özel ilgi turizminin kazanımları, özellikle yerel ekonomileri canlandırma potansiyeli açısından giderek daha fazla kabul görmektedir. Etkileşimli ve ilgi çekici deneyimlere odaklanan turistik yerler, daha yüksek ziyaretçi memnuniyeti ve harcama sağlama eğilimindedir. Bu durum da nihayetinde bölgeye ekonomik olarak fayda sağlar (Novotná vd., 2019; Ginting vd., 2023). Örneğin, Çek Cumhuriyeti'nde, tarihi meydan ve köprüler ile kütüphane, kilise ve manastırlardaki özel ilgi turizmine uygun turistik yerlerinin turistlerin konaklamalarını ve harcama modellerini önemli ölçüde uzatabildiği ve daha büyük ekonomik katkılar sağlayabildiği ortaya konulmuştur (Novotná vd., 2019). Böylece destinasyonların özel ilgi turizminden yararlanarak ve yıl boyunca farklı kesimlere hitap ederek turizm mevsimselliğinin olumsuz etkilerini azaltabildiği (Garanti, 2022) gözlenmiştir.

Özel ilgi turizmin turizm sektöründe bir diğer etkili rolü yenilikçiliği desteklemesidir. Seyahat tercihlerinde ve turist eğilimlerinde yenilikçilik ve inovasyon geliştirilmesinde özel ilgi turizmi kritik bir rol oynar. Tüketici tercihleri geliştikçe, turizm profesyonelleri turistleri çekmek için yenilikçi

stratejiler ve teknolojiler entegre ederek gelişen özgün eğilimlere uyum sağlayabilmekte (Sousa, 2020 vd.) ve gelişen eğilimleri izleyebilmektedir. Turizm pazarlamasındaki değişen eğilimler, dijital dönüşüm ve yeni turistik ürünler büyük ölçüde turistlerin ilgi alanlarıyla uyumlu kullanıcı merkezli deneyimler yaratmak için tasarım düşünme metodolojilerinden yararlanmaya dayanmaktadır (Sutresno & Singgalen, 2023). Bu yenilikçi yaklaşımlar ise seyahat deneyimi sırasında memnuniyeti artırmakta ve tekrarlanan müşteriye teşvik ederek hem yerel toplulukların hem de turistlerin beklentilerini karşılayan özel seyahat paketleri oluşturmaya (Abdillah, 2016) yardımcı olmaktadır.

## 2. Özel İlgi Turizmi Türleri ve Turist Tipleri

Özel ilgi turizmi her biri benzersiz ilgi alanları ve tercihlerle motive olan farklı turistlerin seyahat süreçlerini kapsar. Özel ilgi turistlerinin tipolojilerini anlamak, turizm sağlayıcılarının belirtilen çeşitli ihtiyaçları etkili bir şekilde karşılaması için önem taşımaktadır. Bu bağlamda aktivitelere, motivasyonlara ve deneyimlere göre farklı özel ilgi turisti türleri alanyazında tanımlanmıştır ve ilgili kategorilerden yararlanılmaya devam edilmektedir. Tablo 1.'de özel ilgi turizmi Akoğlan Kozak ve Bahçe (2009), Çalık (2010), Yaylı ve Sürücü (2016), Weiler ve Firth (2021) ve diğer araştırmalardan yararlanılarak doğa, kültür, hobi ve spor temelli olmak üzere dört ana başlık altında sınıflandırılmıştır. Doğa temelli turizm türleri; ekoturizm, macera turizmi ve kırsal turizm gibi çevreyle etkileşim kurmayı hedefleyen türleri içerirken, kültür temelli turizm türü; sanat, inanç, edebiyat ve film turizmi gibi özellikle tarihsel ve entelektüel odaklı etkinlikleri kapsamaktadır. Hobi temelli turizm türlerinde; gastronomi, alışveriş, sağlık ve fotoğrafçılık gibi bireyin kişisel ilgi ve rahatlatma arzusuna yönelik seçenekler sunulmuştur. Spor temelli turizm türlerinde ise golf, bisiklet, kış sporları ve spor organizasyonlarına katılım gibi özel ilgi turizmi türleri öne çıkmaktadır. Bununla birlikte özel ilgi turizmi türleri belirli temalar altında sınıflandırılrsa da, birçok alt kategori birden fazla temayla örtüşebilmektedir. Örneğin, gastronomi turizmi yalnızca bir hobi olarak değerlendirilmemeli, aynı zamanda kültürel bir deneyim olarak da ele alınmalıdır. Çünkü yemek kültürü, bir toplumun tarihini, geleneklerini ve yaşam tarzını yansıtan önemli bir unsurdur. Benzer şekilde, fotoğrafçılık turizmi doğa temelli destinasyonlarda gerçekleştiğinde hem hobi temelli hem de doğa temelli turizm kapsamında değerlendirilebilir. Söz konusu geçişkenlikler ve kesişmeler, turist motivasyonlarının çok boyutlu olmasından kaynaklanmaktadır. Bir birey aynı seyahatte hem fiziksel bir aktivite arayışında (doğa yürüyüşü vb.) hem de kültürel deneyim peşinde (yerel halkla etkileşim kurma vb.) olabilir. Genel olarak belirtilen özgün tematik yapı hem turist

memnuniyetini artırabilmekte hem de seyahat deneyimini daha zengin ve sürdürülebilir hale getirebilmektedir. Bu bağlamda turizm türlerinin keskin sınırlarla ayrılmak yerine birbirini tamamlayan ve iç içe geçen yapılarla ele alınması, hem teorik yaklaşımlar hem de uygulamadaki başarı açısından daha işlevsel bir model sunar.

*Tablo 1. Özel İlgi Turizmi Türleri*

| <b>Doğa Temelli<br/>Özel İlgi Turizmi<br/>Türleri</b> | <b>Kültür Temelli<br/>Özel İlgi Turizmi<br/>Türleri</b> | <b>Hobi Temelli<br/>Özel İlgi Turizmi<br/>Türleri</b> | <b>Spor Temelli<br/>Özel İlgi Turizmi<br/>Türleri</b> |
|-------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|
| Kırsal turizm                                         | Sanat ve kültürel miras turizmi                         | Alışveriş turizmi                                     | Golf turizmi                                          |
| Yavaş turizm                                          | Festivaller ve etkinlik turizmi                         | Gastronomi ve şarap turizmi                           | Bisiklet turizmi                                      |
| Ekoturizm                                             | Şehir turizm                                            | Sağlık, spa ve sağlık merkezleri                      | Spor turnuvaları (futbol, basketbol vd.)              |
| Çevre turizmi                                         | İnanç turizmi                                           | Gemi turizmi                                          | Dağ ve doğa yürüyüşü                                  |
| Botanik bahçesi turizmi                               | Edebiyat turizmi                                        | Tema park turizmi                                     | Kış sporları ve kayak turizmi                         |
| Macera turizmi                                        | Film turizmi                                            | Fotoğrafçılık turizmi ve fotosafariler                | Hava ve su sporları                                   |
|                                                       | Müzik turizmi                                           | Aile turizmi                                          | Yarış sporları ve olimpiyatlar                        |
|                                                       | Etnik turizm                                            | Eğitim turizmi                                        |                                                       |
|                                                       | Hüzün turizmi                                           |                                                       |                                                       |

*Kaynak: Akoğlu Kozak ve Bahçe, 2009; Çalık, 2010; Weiler ve Firth, 2021'den yararlanılarak yazar tarafından geliştirilmiştir.*

Belirtilen genel kategorilerin altında yüzlerce farklı özel ilgi turizmi türünden bahsedilmesi mümkündür. Bununla birlikte macera turistleri, agro turizm, şarap turistleri, kültür turizmi, sağlık turizmi eğitim turizmi gibi ilgi alanları (Wen & Wu, 2020; Vasilieva, 2021; Zhou & Chen, 2023; Hernández vd., 2022 vd.) çalışmalarda yoğunlaşılan özel ilgi turizmi türleri arasında yer alır.

Macera turizmi yürüyüş ve kaya tırmanışı gibi aktivitelerle heyecan verici deneyimler arayan kişileri kendine çeker. Bu turizm türü yüksek risk seviyeleri ve gerekli becerilerle karakterize edilen “sert (hard)” macera turizmi ve daha erişilebilir ve daha az riskli olan “yumuşak (soft)” macera turizmi olarak ifade

edilebilmekte (Bui & Kiatkawsin, 2020; Kiatkawsin vd., 2021) ve turistlerin ilgi düzeyine göre farklı faaliyet seçenekleri sunabilmektedir. Araştırmalar, macera turistlerinin genellikle fiziksel iyilik hallerini ve ruhsal sağlıklarını geliştiren ve genel yaşam memnuniyetlerine olumlu katkıda bulunan aktivitelere katıldıklarını (Hanna vd., 2019; Pomfret, 2019) göstermektedir.

Özel ilgi turizmi içindeki bir diğer önemli alan sağlık, eğitim ve eğlenceyi kesiştiren bir niş olan sağlıklı yaşam turizmidir. Bu alan özellikle kişisel gelişim, yoga, meditasyon, detoks kampları gibi alanlar olmak üzere zihinsel ve fiziksel refahı teşvik eden bütünsel deneyimlere yönelik artan bir tüketici arzusunu yansıtır (Lehto vd., 2006). Sağlıklı yaşam turizminin yükselişi, turistlerin yaşam tarzı seçimleri ve sağlık beklentileriyle uyumlu kişiselleştirilmiş deneyimlere öncelik verdiği daha geniş bir eğilime işaret etmektedir. Bu eğilim acentelerin ve operatörlerin belirli tüketici ihtiyaç ve tercihlerine hitap etmek için özgün paketler hazırladığı turistik tecihlere uyarlanmış (Wu vd., 2016) ürünlerde belirgin şekilde dikkat çekmektedir.

Agroturizm, turistlerin tarım ve kırsal yaşamla ilgili deneyimler aradığı özel ilgi turizmi türleri içinde önemli bir kategoriyi temsil eder (Petrović vd., 2017; Zhou & Chen, 2023). Bu turizm türü kent sakinlerinin giderek daha fazla doğayla ve geleneksel çiftçilik uygulamalarıyla yeniden bağlantı kurmak istemesiyle popülerlik kazanmıştır. Çalışmalar, tarım turizmiyle ilgilenen turistlerin genellikle kırsal topluluklara katkıda bulunmalarına ve onlardan öğrenmelerine olanak tanıyan otantik deneyimlere öncelik verdiğini vurgulamaktadır (Zhou & Chen, 2023). Bununla birlikte benzer davranış kalıpları, gezginlerin yerel bağlarla etkileşime girdiği ve bölgesel kültürler ve ürünlerle daha derin bağlantılar kurdukları tadım deneyimleri gibi faaliyetler kapsamında gastronomi turizmi ve şarap turizmi gibi ilgi alanlarında da ortaya çıkmaktadır (Hernández vd., 2022). Örneğin, Dünder (2015) ve benzeri araştırmacılar mutfak deneyimlerinin turistlerin seyahat destinasyonları için kararlarını şekillendirmede hayati önem taşıdığını vurgulayarak özgün mutfak sunumlarının bir ülkenin turizm cazibesini artırdığını savunmaktadır.

Kültür turizmi müzik, tarih ve sanat dahil olmak üzere çok çeşitli ilgi alanlarını kapsayan (Dandotiya & Aggarwal, 2022 vd.) ve yerel geleneklere, performanslara ve miras alanlarına yönelmek isteyen turistleri cezbeden bir diğer özel ilgi turizmi türüdür. Örneğin, dil turizmine katılan turistler genellikle yeni diller öğrenmeye ve ilgili kültürleri anlamaya öncelik verebilirken (Carvalho vd., 2022) şehir turizmine yönelenler kentlerin turistik çekiciliklerini dikkate alabilmektedir. Kültürel miras öğeleri ise geçmiş yıllardan bu güne ulaşan somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerini

keşfedebilmektedir. Kültür turistleri kültürel turizmin karmaşıklığını yansıtan motivasyonlarına ve kültürel çekicilikler konusundaki bağlılıklarına göre farklı kümeler ayrılabilir (Carvalho vd., 2022).

Eğitim turizmi ise boş zaman ve öğrenmenin bir araya gelmesini temsil ederek ilgi görmektedir. Bu kategorideki turistler seyahat ederken kısa kurslara, atölyelere veya diğer yapılandırılmış öğrenme deneyimlerine katılabilir (McGladdery & Lubbe, 2017). Eğitim turizminde de kültür ve dil eğitiminin birlikte gerçekleştiği eğitim programları, gastronomi ve eğitimin bir arada söz konusu olduğu gastronomi kampları, spor ve kişisel gelişimin bir araya geldiği yoga ve meditasyon eğitimleri gibi farklı özel ilgi alanlarını birlikte kapsayabilmektedir. Bu sektör gezginlerin boş zaman aktiviteleriyle birlikte bilgi ve beceri edinme ve genel seyahat deneyimini geliştirme isteğinin etkisi sebebiyle (Li vd., 2019 vd.) gelişerek büyümektedir.

Özel ilgi turisti tipolojileri özel ilgi turistlerinin deneyim seviyelerine ve özel ilgi alanlarını takip etme kararlılıklarına dayalı davranışlarındaki farklılıkları açıklamak için yardımcı olabilmektedir (Weiler ve Firth, 2021). Farklı araştırmacılar özel ilgi turistlerini ilgi düzeylerine, bilgilerine, katılım yoğunluğuna ve deneyimlerine göre genel olarak dört temel kategoriye ayırmıştır (Himmetoğlu & Brotherton, 1994; Tanrısevdi & Çavuş, 2003; Akoğlan Kozak & Bahçe, 2009; Çalık, 2010 vd.). Bunlar;

**Yeni Başlayanlar:** Bu gruptaki bireyler, belirli bir ilgi alanına yönelme eğiliminde olan ve henüz başlangıç aşamasında bulunan kişilerdir. Genellikle günlük hayatın monotonluğundan uzaklaşmak veya kişisel gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla yeni uğraşlar keşfetmeye yönelirler. Motivasyonları, “Acaba ben de yapabilir miyim?” şeklinde merak ve deneme isteğine dayanır. Tercih ettikleri ilgi alanları çoğunlukla popüler aktiviteler olur. Yeni başlayanlar, ilgi duydukları alan hakkında derinlemesine bilgiye sahip olmadıklarından güven duygusu onlar için önemlidir. Bu yüzden kendileriyle benzer deneyim düzeyine sahip bireylerle birlikte olmayı (Akoğlan Kozak & Bahçe, 2009; Çalık, 2010 vd.) tercih ederler.

**Meraklılar:** Bu grup, yeni başlayanlardan belirli yönleriyle ayrışır. Artık kendilerine uygun olan belirli bir özel ilgi alanını keşfetmiş ve bu alana dair daha derin bir farkındalık geliştirmişlerdir. Kendi yeteneklerini, sınırlarını ve kapasitesini tanıma konusunda daha bilinçlidirler. Bu nedenle, ilgili oldukları konular hakkında daha fazla bilgi edinmeye yönelirler. Ayrıca, bilgi düzeylerini artırmak ve yetkinliklerini geliştirmek için kurslara, atölyelere veya eğitim programlarına katılma eğilimindedirler. Bu ilgi yalnızca tatil dönemlerinde geçici bir uğraş değil, aynı zamanda günlük yaşantının bir

parçası (Himmetoğlu & Brotherton, 1994; Tanrısevdi & Çavuş, 2003) haline gelmeye başlar.

**Uzmanlar:** Bu kategoride yer alan bireyler, belirli bir özel ilgi alanında derinleşmiş ve bu alanda bilgi, beceri ve deneyim bakımından ileri düzeye ulaşmış kişilerdir. İlgi alanlarını daha da geliştirmek amacıyla bilinçli ve planlı bir şekilde hareket ederler; genellikle kulüplere, derneklere ya da alanla ilgili uzman topluluklara katılarak grup halinde faaliyet gösterirler. Kendileri gibi bilgi ve deneyim düzeyi yüksek bireylerle birlikte olmayı tercih ederler. Özel ilgi alanlarına dair yüksek bir kalite arayışı içindedirler (Tanrısevdi & Çavuş, 2003). Ancak bu kalite arayışı, konaklama tesislerinin lükslüğü ya da gösterişli olmasıyla değil deneyimin içeriği ve ilgi alanına uygunluğu ile ilgilidir.

**Fanatikler:** Bu gruptaki bireyler, belirli bir özel ilgi alanına tamamen kendilerini adanmış ve adeta hayatlarını bu uğraş etrafında şekillendiren kişilerdir. İlgi duydukları konu, onlar için yalnızca bir hobi değil; aynı zamanda vazgeçilmez bir tutku, hatta kimi zaman bir yaşam felsefesi haline gelmiştir. Macera arayışı, yüksek risk alma eğilimi ve sınır tanımayan davranış biçimleri, bu gruptaki bireylerin belirgin özelliklerindendir. Fanatikler, seyahatlerinde hizmet kalitesi ya da konfor arayışında değildir. Onlar için esas olan, tutkularına uygun deneyimi yaşayabilmektir (Yaylı & Sürücü, 2016). Ayrıca rehberlik, yönlendirme ya da dış destek beklemeden, kendi istek ve bilgileri doğrultusunda hareket ederler.

Genel olarak özel ilgi turizminin altında yatan motivasyonlar çeşitli olduğu için duygusal ve psikolojik faktörler farklı özel ilgi turizmi türlerine yaklaşımlarda rol oynar. Çünkü gerçekleşen deneyimler kişisel ifade ve tatmin için çıkış noktası görevi görebilir (Cater vd., 2018, Li vd., 2019; Wen & Wu, 2020 vd.). Bu sebeple özel ilgi turizmi türlerini ve katılımcı tiplerini kesin çizgilerle tanımlamak ve kategorilere ayırmak kavramsal olarak başarılı olsa da özel ilgi turizminin kapsamlılığı ve çok boyutluluğu yüzünden sıkça yeniden ele alınması gerekebilecek bir olgu olabilecektir. Özel ilgi turizmi her biri benzersiz ilgi alanları ve motivasyonlarla tanımlanan çeşitli turist tiplerinin zengin bir dokusuyla karakterize edildiği için bu alt kategorileri anlamak, turizm profesyonellerinin gezginlerin değişen tercihlerini karşılayan hedefli deneyimler tasarlamaları için gereklidir. Özel ilgi turizmi kapsamında ortaya çıkan turizm türlerinin, turist tiplerinin, eğilimlerin ve tercihlerin etkilerini keşfetmek için sürekli güncel ve yeni araştırmalar yapılması faydalı olabilecektir.

### 3. Özel İlgi Turizminin Diğer Turizm Türlerinden Farkları

Turizm sektörü giderek çeşitlenmekte ve turistlerin beklentileri doğrultusunda farklılaşan turizm türleri ortaya çıkmaktadır. Bu çeşitlilik içerisinde özel ilgi turizmi, bireylerin kişisel ilgi alanlarına, tutkularına ve yaşam tarzlarına hitap eden deneyimlere odaklanması bakımından öne çıkmaktadır. Gelineen noktada turizm endüstrisi, kitlesel turizm anlayışının ötesine geçerek bireysel tercihlere ve özgün deneyim arayışlarına daha fazla odaklanmaya başlamıştır. Bu dönüşümün bir sonucu olarak, özel ilgi turizmi giderek artan bir ilgiyle karşılanmaktadır. Kitlesel turizmin standart hizmetlerinden farklı olarak, özel ilgi turizmi daha derinlemesine, özgün ve kişiselleştirilmiş deneyimler sunmayı amaçlar. Bu farklılaşma, hem turist memnuniyetinin artırılması hem de sürdürülebilir turizm uygulamalarının teşviki açısından büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla, özel ilgi turizminin diğer turizm türlerinden hangi yönleriyle ayrıldığını ortaya koymak hem sektör paydaşlarının stratejik planlamalarına yön vermek hem de sürdürülebilir ve hedefe yönelik turizm politikalarının oluşturulmasına katkı sağlamak açısından dikkate değer bir önem taşımaktadır.

Özel ilgi turizmi, temel olarak turizm deneyimi içindeki belirli aktivitelere, ilgi alanlarına veya nişlere vurgu yapılmasıyla karakterize edilir. Abdullah'a göre, özel ilgi turizmi genellikle çok standartlaştırılmış ve kişiselleştirmeden yoksun olduğu için sıklıkla eleştirilen kitle turizmine bir yanıt olarak ortaya çıkmıştır (Abdullah, 2016). Kitle turizmi, büyük gezgin gruplarına kapsamlı ve geniş çapta çekici deneyimler sunmaya odaklanırken, özel ilgi turizmi bireylerin benzersiz ilgi ve isteklerine öncelik vererek kültür, sanat, edebiyat ve inanç etkinliklerine katılım gibi belirli temalar veya aktivitelerle daha derin bir etkileşimi kolaylaştırır (Gil & Curiel, 2008; Lee & Bai, 2016).

Özel ilgi turizmini ayıran belirleyici farklardan biri, özel ilgi turistlerinin destinasyonlarıyla etkileşim kurma biçimidir. Örneğin, gastronomi turizmi ve festival etkinlikleri gezginleri mutfak deneyimleri aracılığıyla yerel kültürlerle katılmaya davet eden özel ilgi alanları olarak hizmet eder (Yuan vd., 2005; Fernández vd., 2020). Bu özel alanlar yalnızca gezginlerin keyfini artırmak için değil, aynı zamanda turistler ve yerel üreticiler arasında anlamlı bağlantılar kurmak ve böylece yerel ekonomileri canlandırmak için tasarlanmıştır (Gil & Curiel, 2008). Deneyimleri metalaştırma ve kaliteden çok hacmi önceliklendirme eğiliminde olan kitle turizminin aksine, özel ilgi turizmi katılımcıları, yerel kültür ve çevrenin anlaşılması (Novotná vd., 2019) hususunda özel çaba harcarlar.

Özel ilgi turizmini diğer turizm türlerinden ayıran farklardan bir diğeri turistlerin motivasyonlarıdır. Özel ilgi turistlerinin motivasyonları genellikle

kitle turistlerinin motivasyonlarından önemli ölçüde farklıdır. Araştırmalar, özel ilgi turistlerinin genellikle kişisel zorluk, kültürel zenginleşme ve belirli hobileri veya tutkuları takip etmekten kaynaklanan tatmin gibi içsel faktörlerden motive olduğunu göstermektedir (Light vd., 2021). Bu noktada bireylerin yerel topluluklara olumlu katkıda bulunurken turizme katıldığı gönüllü turizm, özel ilgi turizminin benzersiz bir alt kümesini temsil eder ve geleneksel turizmin tüketici doğasıyla keskin bir fark oluşturur (Zhang vd., 2023). Etkili deneyimlere olan bu bağlılık, çevresel ve sosyal sorumluluğu önceliklendiren sürdürülebilir turizm ilkeleriyle uyumludur (Susanto vd., 2022).

Özel ilgi turizminin bir diğer ayırt edici özelliği turizmin mevsimsel yoğunlaşma etkilerini azaltabilme hususundadır. Özel ilgi turizmi genellikle seyahatteki mevsimselliğin ortaya çıkardığı zorlukları hafifletir. Örneğin, özel ilgi turizmi düşük sezonda niş pazarlara hitap eden alternatifler içerir ve ekonomik faydaların yıl boyunca dağıtılmasına yardımcı olur (Garanti, 2022). Bu durum genellikle mevsimsel olan, hava ve sezona bağlı dalgalanmalara duyarlı olan ve bu tür ziyaretçilere aşırı bağımlı olan destinasyonlar için ekonomik istikrarsızlığa yol açan kitle turizminin (Cuccia & Rizzo, 2011) etkilerini dengeleyici bir unsur niteliği taşır. Genel olarak değerlendirildiğinde özel ilgi turizmi belirli ilgi alanlarını ve motivasyonları karşılayan kişiselleştirilmiş deneyimlere odaklanarak özellikle kitle turizminden ve diğer turizm türlerinden belirgin bir şekilde ayrılır. Özgünlük, sürdürülebilirlik ve yerel kültürlerle daha derin etkileşime odaklanmasıyla farklılaşan özel ilgi turizmi, hem turistlere hem de topluluklara geleneksel turizm uygulamaları hususunda zenginleştirici bir alternatif sunar.

#### **4. Özel İlgi Turizminin Pazarlaması**

Özel ilgi turizmi pazarlaması, benzersiz deneyimler arayan niş kitlelere yönelik hedefli pazarlama stratejileriyle karakterize edilen özelliğiyle turizm sektöründe kritik bir bileşen haline gelmiştir. Bu stratejilerde belirli sanatsal, kültürel, spor ve eğlence ilgi özgün alanlar kullanılarak farklı gezgin motivasyonlarında etki oluşturan yaklaşımları ve özel uygulamaları içinde barındırır.

Özel ilgi turizmi için tercih edilen pazarlama stratejileri genellikle kültür, sanat, gastronomi ve sağlık (Wang vd., 2024; Rogerson & Rogerson, 2024) gibi belirli ilgi alanlarına hitap eden pazar segmentasyonunu içeren hedef demografinin derinlemesine anlaşılmasını gerektirir. Örneğin, bütünsel yaklaşımlar turist etkileşimini artırmak ve destinasyon imajı oluşturmada belirli hedef pazarlar için pazarlama karışımını özelleştirme hususunda

önemli bir araçtır (Li vd., 2023). Niş kitlelere hitap etmeyi amaçlayan bu özelleştirme çalışmaları mutfak kültürü öğeleri ve geleneksel kıyafetler gibi yerel unsurların dahil edilmesini içerebilir.

Popüler kültürü bir tanıtım aracı olarak kullanmak özel ilgi turistleri arasında destinasyon imajını oluşturmada faydalanılabilen stratejiler arasındadır. Destinasyon pazarlama organizasyonlarının, destinasyon çekiciliğini artırmak için popüler kültürü kullanması ve belirli gruplarla dinamik bir şekilde bağlantı kurması gerekebilmektedir (Lee & Bai, 2016). İlgi çekici unsurların özel ilgi turistleri özelinde doğru kurgulandığı süreçler, turist görüşlerinin etkinlik organizasyonunu ve destinasyon pazarlama stratejilerini şekillendirdiği bir geri bildirim döngüsünü teşvik ederek güçlü topluluk bağlarını da teşvik edebilir.

Deneyimsel pazarlama ise özellikle sürükleyici ve otantik deneyimler aracılığıyla özel ilgi turistlerinin ilgi alanlarını etkili bir şekilde yakalayabilir. Özel ilgi turizmi için pazarlama stratejilerinin, ağızdan ağıza tavsiyelerini ve tekrar ziyaretlerini teşvik eden olumlu bir destinasyon imajı yaratması gerektiği bilinmektedir (Wulandari vd., 2022). Bu yaklaşım yerel geleneklere, aktivitelere ve etkileşim uygulamalarına katılım imkanı sunan bütüncül ve benzersiz deneyimler oluşturmayı içerir. Bu sayede turistler arasında daha uzun konaklamaları ve daha yüksek harcamaları teşvik eder.

Etkinlik pazarlaması, planlı özel etkinliklerin turizm tanıtımına etkisini analiz eden çalışmalarda kanıtlandığı gibi, özel ilgi turizmi pazarlaması içinde bir diğer temel stratejiyi oluşturur. Özel etkinliklerin turizm gelişimi için bir katalizör görevi gördüğü, marka tanınırlığını teşvik ettiği ve yerel gelenekleri ve kültürleri vurgulayan deneyimler aracılığıyla ziyaretçileri çektiği farklı araştırmacılar tarafından vurgulamaktadır (Abdelmoaty & El-latief, 2023). Bununla birlikte özel ilgi turizminin pazarlanmasında sosyal medya stratejilerinin dahil edilmesi göz ardı edilemez. Sosyal medyanın bilgileri verimli bir şekilde yayarak ve benzer ilgi alanlarına sahip turistler arasında topluluk oluşturarak güçlü bir tanıtım aracı olarak hizmet ettiğini belindiği için özgün yerel olanakları vurgulayan stratejik içerikler hedef kitleyi çekerek ilgi ve katılımı teşvik edebilir.

Özel ilgi turizmi pazarlaması ve etkili pazarlama stratejileri derin bir pazar farkındalığı, deneyimsel katılım, stratejik iş birlikleri ve aktif topluluk katılımının bir kombinasyonuna dayanır. Sektör gelişmeye devam ederken sğrece uyum sağlanmalı, teklifler geliştirilmeli ve niş turist kitleleriyle aktif olarak etkileşim kurmak için ortaya çıkan trendler ve teknolojiler kullanılmalıdır. Özel ilgi turizmi alanın geleceği muhtemelen bu stratejileri, küresel turizm değişimlerine yanıt verirken yerel benzersizliği kullanabilen

ve tutarlı pazarlama çerçevelerine entegre etmeyi başaran yaklaşımlara bağlı olacaktır.

## 5. Özel İlgi Turizminin Ekonomik Etkileri

Özel ilgi turizminin özellikle benzersiz kültürel veya doğal cazibe merkezlerinden yararlanan bölgelerde ekonomik büyümeye önemli ölçüde katkıda bulunabileceği bilinmektedir. Raporlar, turizm uzmanlaşması ile ekonomik kalkınma arasında olumlu bir ilişki olduğunu belirterek özel ilgi turizmine odaklanan destinasyonların önemli gelirler elde edebileceğini vurgulamaktadır. Örneğin, Chang ve diğerleri (2012) turizm uzmanlaşmasının ekonomik büyüme ile olumlu bir korelasyona sahip olduğunu öne sürerek, yerel ekonomileri canlandırmada kişiye özel turist deneyimlerinin önemini vurgulamıştır. Deng ve diğerleri (2014) ise bu ilişkiyi daha ayrıntılı olarak ele alarak, turizmin ekonomik büyümeyi teşvik edebileceğini ancak aşırı uzmanlaşmanın azalan getirilere yol açabileceğini ve turizm sektöründe çeşitlendirmeye ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır. Özel ilgi turizm türlerine katılım yoluyla turizmde uzmanlaşılma, piyasa dalgalanmalarına karşı dayanıklılığı artırabilir ve yerel ekonomilere olumlu katkıda bulunarak küresel zorluklar karşısında bile sürdürülebilir büyümeye olanak tanır (Croes, 2013). Çeşitli bölgelerde yürütülen araştırmalar, turizmin hane halkı gelirlerinin ve iş fırsatlarının artmasına yol açabileceğini ortaya koymuştur. Örneğin, Zhou ve Huang (2017) çalışmalarında farklı turizm türlerine yoğunlaşan bölgelerde turizmin ekonomik kazanımlarında gözlenen artışın Turizm Önderliğindeki Büyüme Hipotezi (Tourism-Led Growth Hypothesis) ile uyumlu olduğunu göstermiştir.

Özel ilgi turizminin ekonomik etkileri turizm kazanımlarının istikrarının sağlanmasına ve sürdürülebilirliğinin desteklenmesine olanak tanımaktadır. Özel ilgi turizmi aracılığıyla turizm ürünlerinin çeşitlendirilmesi, ekonomik sürdürülebilirliği artırmada oldukça etkilidir. Bukola ve Olaitan (2018), farklı turizm ürünlerine sahip bölgelerin piyasa bağımlılığıyla ilişkili ekonomik riskleri azaltabileceğini ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmaya daha kolay ulaşabileceğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda sorumlu seyahat uygulamalarını teşvik etmesi ve turist profillerine odaklanılabilmesi sayesinde kitle turizmine kıyasla çevre ve yerel kültür üzerindeki olumsuz etkisini de azaltarak (Susanto vd., 2022) turizm gelişimine istikrar kazandırabilmektedir. Özel ilgi turizminin ekonomik etkileri dikkate değerdir, bununla birlikte belirtilen etkiler yerel kaynaklardan, altyapıdan ve pazar talebinden yararlanan bölgelere göre değişmektedir. Özel ilgi turizmi değişen gezgin tercihleriyle daha iyi uyum sağlayan yeni turizm biçimlerine geçişte olumlu ekonomik etkileri ile (Rogerson & Rogerson, 2024) sektörü desteklemektedir.

Özel ilgi turizminin gelişimi bölgelerin ekonomik olarak gelişmesine katkı sağlayabilmektedir. Bu kalkınma ve gelişme özel ilgi turizminin etkileşimi ve aktif katılımı desekleyen doğası sayesinde yerel halka yüksek düzeyde yansıyabilmektedir. Özel ilgi turizminin ekonomik etkileri elde edilen gelirin yeniden kullanılması yoluyla da gerçekleşmektedir. Marsiglio (2018), toplulukların turizmle ilgili gelirlerini yerel altyapı, sağlık hizmetleri ve eğitim hizmetlerini geliştirmeye yeniden yatırmasıyla özel ilgi turizminin yerel ekonomiler üzerindeki dönüştürücü etkilerine dikkat çekmiştir. Bununla birlikte özellikle gelişmekte olan bölgelerde özel ilgi turizmi ürünlerini etkili bir şekilde sunmanın önündeki engellerden birisinin gelişmiş altyapıya ve sermayeye erişim olduğu bilindiği (Jin & Sparks, 2017) için bu zorlukların ele alınması, özel ilgi turizminin ekonomik potansiyelini tam olarak kullanmak ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine olumlu katkıda bulunmasını sağlamak için gereklidir.

## 6. Özel İlgi Turizmi İle İlgili Sorunlar ve Karşılaşılan Zorluklar

Özel ilgi turizmi, turizm sektörü içinde farklı gezgin motivasyonlarına ve belirli ilgi alanlarına hitap eden çok boyutlu bir kategori olarak ortaya çıkmıştır. Fakat, büyümesine ve potansiyel ekonomik faydalarına rağmen gelişimini ve sürdürülebilirliğini sınırlandıran bir takım zorlukları ve çözüm üretilmesi gereken sorunları içinde barındırır. Pazar anlayışı, toplum katılımı, sürdürülebilirlik ve küresel değişikliklerin etkileri dahil olmak üzere özel ilgi turizmini etkileyen farklı sorunlar söz konusudur.

Özel ilgi turizmindeki önemli bir zorluk, turistlerin algılanan ihtiyaçları ile gerçek motivasyonları arasındaki farklılığı ifade eden hayalet talep (phantom demand) sorunudur. Mc Kercher ve Chan, turistlerin belirli yerleri ziyaret sebeplerinin açık bir şekilde anlaşılmasının etkili pazarlama ve gerçek turist ihtiyaçlarını karşılayan ürünler geliştirmek için çok önemli olduğunu vurgulamaktadır (McKercher & Chan, 2005). Eylemleri motivasyonlarla karıştırmak, ziyaretçilerin beklentilerini doğru tanımlamada, insanları ürüne çekmede veya tatmin etmede başarısız olan yanlış yönlendirilmiş pazarlama stratejilerinin tercih edilmesini mümkün kılarak turizmde ve özel ilgi turizminde başarısız olunmasına sebep olabilir.

Turizm sektörünün turizm türlerini ele alma ve turistleri tanımlama biçimi belirtilen kapsamda özel ilgi turizmi ile ilgili ayırt edici bir zorluğu beraberinde getirebilmektedir. Turistik ürünün bileşenlerinin bütüncül ve birbirine benzer yönleri yakın alanların kullanımı ile birleştiğinde özel ilgi turizmi türlerinin geri planda kalmasına sebep olabilmektedir. Örneğin, özel ilgi turizmiyle yakından uyumlu olsa da kültür turizmi, genellikle

belirli hobilere veya niş motivasyonlara hitap etmeyebilecek daha geniş ilgi alanlarını kapsar. Alternatif turizm faaliyetleri katılımcıları arasında satılabilecek kültür turistleri bir destinasyonla tarihi önemi, festivalleri veya sanatı için etkileşim kurabilir. Bununla birlikte kültür turizmi özel ilgi ile desteklenerek ve niş alanlara yoğunlaşarak gerçekleştiğinde bir özel ilgi turizmi süreci ortaya çıkar. Vianthi ve Putra (2022)'ya göre, kültür turizmi özel ilgi turizmi ile kesişebilir, fakat genellikle özel ilgi turizmini tanımlayan hedef odaklılıktan yoksundur. Benzer şekilde ikisi de katılıma yönelik yaklaşımlarında farklılık gösterebilir; kültürel turizm yerel geleneklerin pasif tüketimiyle sonuçlanabilirken, özel ilgi turizmi turistlerden aktif etkileşimi ve katılımı teşvik etme eğilimindedir (Garanti, 2022). Turizm sektöründe genel olarak turizm türlerini sınıflandırırken ve turistleri kategorize ederken, çoğu zaman genel geçer kalıplar üzerinden hareket edilmektedir. Bu yaklaşım, özel ilgi turizmi gibi daha niş ve tematik odaklı alanlarda katılımcının kişisel motivasyonlarına ve derinleşmiş deneyim beklentilerine uygun geliştirilmesi gereken unsurların fark edilmesini ve ürünlerin doğru konumlandırılmasını zorlaştırmaktadır.

Yerel halkın desteği ve topluluk katılımı, turistlere sunulan deneyimlerin otantikliğini artırabileceği ve sürdürülebilir uygulamalar oluşturabileceği için özel ilgi turizminin başarısında önemli rol oynar. Lee ve Bai (2016), yerel halkı turizm planlama ve geliştirme süreçlerine entegre etmenin, destinasyon imajını ve çekiciliğini etkileyebileceğini savunurlar. Fakat bu uyumlulaştırma çabalarının odak noktaları genellikle popüler kültürün destinasyon algısı üzerindeki etkisidir. Bu durum ise topluluk ihtiyaçları ile turist talepleri arasında çatışma ortaya çıkması potansiyelini içinde barındırabilir. Örneğin, turizmin yerel yaşam tarzlarını veya çevre koşullarını olumsuz etkilediği bölgelerde özel ilgi turizmi girişimlerinin uygulanabilirliğini tehdit eden gerginlikler ortaya çıkabilir (Maxim, 2014). Marsiglio, özel ilgi alanlarına yoğunlaşmasının gerekli yapısal değişikliklerle birlikte düzgün yönetilmediğinde olumsuz sonuçlara yol açabileceğini belirtmiştir (Marsiglio, 2018). Yerel halkın desteği ve doğru şekilde gelişmiş bir topluluk katılımı olmadan, turizm gelişimi yerel paydaşlar arasında desteğin azalmasını sağlayarak turizm gelişinden memnuniyetsizlik oluşmasına yol açabilir.

Sürdürülebilirlik konusu, özellikle sektör aşırı turizmin ve çevresel bozulmanın olumsuz etkileriyle boğuşurken özel ilgi turizmi için kritik bir endişe unsurudur. Kitle turizmine alternatif olarak özel ilgi turizmini teşvik etmenin, daha küçük ve daha sorumlu turist gruplarına odaklanarak bazı sürdürülebilirlik zorluklarının aşılmasına yardımcı olduğu bilinmektedir (Rogerson & Rogerson, 2024). Yine de, turistlerin ihtiyaçları ile yerel ekosistemleri ve toplulukları korumak arasında denge kurmak, planlama

aşamalarında dikkatli bir şekilde ele alınması gereken farklı tutumlar yaratabilir. Özel ilgi turizmi geliştirme stratejilerinin sürdürülebilir uygulamaları içermesini sağlamak, destinasyonların çekiciliğini korurken bütünlüklerini korumak için gereklidir (Maxim, 2014). Bununla birlikte turizm gelişimi ile sürdürülebilirlik arasındaki ilişki turistlerin yoğun olduğu bölgelerde yerel halkın yüksek yaşam standartlarına yönelik arzuları sebebiyle karmaşıklaşmaktadır. Bu çok yönlü durum, turizm planlamacılarının sürdürülebilir turizm büyümesini teşvik ederken yerel çıkarları ve çevresel sorumlulukları birlikte dikkate almasını gerektirir.

## 7. Özel İlgi Turizminin Geleceği Hakkında Değerlendirmeler

Özel ilgi turizmi kültür, spor, hobi ve sağlık turizmi farklı alanlara hitap eden çeşitli özel pazarları kapsadığı için özel ilgi turizminin geleceği hakkında değerlendirmelerde bulunurken ortaya çıkan trendler, değişen tüketici tercihleri ve kişiselleştirilmiş deneyimlere yönelik artan talep gibi destekleyici faktörlerin göz önüne alınması gerekir.

Turizm sektöründe gözlenen büyüme ve gelişme unsurlarının özel ilgi turizmini de olumlu etkilediği gözlenmektedir. Farklı özel ilgi türlerini inceleyen araştırmacılar özel ilgi turizmine de artarak yöneleceğini belirtmektedir. Turizm pazarında ilgi çekici bir alan olan özel ilgi turizminin büyüdüğü ve pazar payını artırdığı gözlenmektedir. Pan'a göre, benzersiz deneyimlere olan talep, destinasyonlar giderek daha fazla yerel olarak farklı ürünleri tanıttıkça özel ilgi turizminin genişlemesini sağlayacaktır (Pan, 2023). Bu gözlem özel ilgi turizmi cazibe merkezlerinin, turistler tarafından daha uzun süreli konaklamaları ve daha fazla harcamayı teşvik etmeleri durumunda yerel ekonomilere daha önemli katkılar sağlayabileceğini öne süren Novotná vd. (2019)'un beklentileriyle uyumludur. Araştırmacılar, özel ilgi turizmi pazarının gelecek yıllarda önemli ölçüde genişleyeceğini ve dünya çapında seyahat sektörünün genel büyümesine katkıda bulunacağını öngörmektedir (Rogerson & Rogerson, 2024).

Özel ilgi turizminin geleceğini değerlendirirken dikkate alınması gereken unsurlardan biri yeni turistik ürün ve trendlerdir. Özel ilgi turizminin değişen sosyal ve ekonomik koşulların etkisiyle gelişecek yeni ilgi alanlarını ve mevcut turizm faaliyetlerindeki yeni eğilimleri desteklediği bilinmektedir. Örneğin gastronomi, doğa yürüyüşü ya da kültürel miras gibi özel temalara dayanan etkinlikler, bu etkinliklerin sunum biçimi ya da pazarlama stratejilerindeki yeniliklerin etkisiyle özgün alanlar olarak görünürlüğünü artırabilmektedir. Benzer şekilde şehir turizmi, film turizmi, düğün turizmi gibi özel ilgi turizmi içindeki yenilikçi alt kategoriler, niş ziyaretçileri çekebilecek farklı turizm

biçimleri olarak ortaya çıkmaktadır (Light vd., 2021). Bu yeni biçimler, yerel kültürler ve geleneklerle daha derin bağlantılar kuran sürükleyici ve otantik deneyimler arzusuyla karakterize edilen değişen tüketici ilgi alanlarını yansıtmaktadır. Farklı araştırmacılar özel ilgi turizminin, çağdaş gezginlerin yenilik ve otantiklik tercihlerine hitap ederek kitle turizmine bir alternatif (Vianthi & Putra, 2022) olabileceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, yeni eğilimlerin merkezinde olmak ve rekabetçi kalmak için turizm deneyimleri içinde sürekli yenilik gereklidir. Teknolojik çözümlerin entegrasyonu operasyonları kolaylaştırabilir, ziyaretçi deneyimlerini geliştirebilir ve nihayetinde turizm uygulamalarının sürdürülebilirliğine (Pranita vd., 2020) katkıda bulunabilir.

Özel ilgi turizminin geleceği değişen tüketici davranışları, teknolojik gelişmeler ve küresel zorluklar gibi dış faktörlerden de etkilenecektir. Bu noktada önemli unsurlardan biri değişen iklim ve çevre koşullarıdır. Dünya genelinde turistik tercih ve eğilimlerde yeni iklim koşulları ve destinasyonların mevcut koşullara adaptasyonu tartışılmaktadır. Özel ilgi turizminin turizm mevsimselliğini azaltmaya ve sektörde istikrarı korumaya yardımcı olabileceği bilindiği için (Garanti, 2022 vd.) turizm pazarında payını artırması beklenmektedir. Özel ilgi turizmi ortaya çıkan trendlerle birlikte gelişmeye devam ettikçe, teknolojinin pazarlama ve toplum katılımındaki rolü ekonomik potansiyelini daha da ileriye taşıyacaktır (Marsiglio, 2018). Dolayısıyla sektördeki paydaşların pazar taleplerine duyarlı kalması ve özel ilgi turizmi seçeneklerin görünürlüğünü artırarak turist katılımını artırmak için yöntemlerini geliştirmesi, yeni teknolojileri ürün ve hizmetlerine dahil etmesi, özellikle sosyal medya ve dijital platformlar olmak üzere etkin pazarlama kanallarından yararlanması gereklidir.

### **Tartışma ve Sonuç**

Özel ilgi turizmi belirli bir ilgi alanına dayalı olarak gerçekleştirdikleri seyahatleri ifade eden, kişiselleştirilmiş ve tematik nitelikte bir turizm türüdür. Özel ilgi turizmi ziyaretçilerin hobilerine, uzmanlık alanlarına, kültürel ya da entelektüel meraklarına hitap eden faaliyetleri içerdiğinden, geleneksel kitle turizminden farklı olarak daha derinlemesine ve anlamlı deneyimler sunmaktadır. Bu sayede her geçen gün ilgi alanlarını ve yaşam tarzlarını yansıtan boş zaman etkinliklerinin çeşitlendirilmesinde etkili bir alan elde ederek geleneksel kitle turizminden daha kişiye özel ve deneyimsel seyahat seçeneklerine doğru ilerlemektedir.

Özel ilgi turizminin teorik arka planı ve uygulama alanları oldukça geniştir. Doğa, kültür, hobi ve spor temelli farklı ilgi alanları özel ilgi

turizmi kapsamında değerlendirilir. Doğa yürüyüşlerinden arkeoloji turlarına, gastronomi ve hasat rotalarından sağlık, eğitim ya da gönüllülük temelli seyahatlere kadar pek çok alt türü barındırır. Turizm sektöründe özel ilgi turizminin rolü, farklı turist profillerini harekete geçirerek sezon dışı dönemlerde de hareketlilik yaratması, destinasyonların çeşitlendirilmesine katkı sağlaması ve yerel kalkınmayı desteklemesi açısından oldukça büyüktür. Bu yönüyle özel ilgi turizmi, hem ekonomik hem de sosyo-kültürel açıdan turizm sektörünün stratejik öneme sahip alt dallarından biri olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte Bahar ve diğerlerinin (2021) vurguladığı gibi destinasyonlara ziyaretçi çekerken uygulanan stratejilerin ve bu girişimlerin ekonomik etkilerinin mevcut koşullara ve süreçlere uygun olması gereklidir.

Özel ilgi turizmi, bireylerin kişisel ilgi alanlarına, tutkularına ve deneyim beklentilerine odaklanan bir turizm biçimi olarak geleneksel kitle turizminden farklılaşmaktadır. Kültürel miras, doğa, gastronomi, sağlık, eğitim ve macera gibi tematik alanları içeren bu turizm türü, katılımcıların daha derinlemesine ve anlamlı deneyimler yaşamasını sağlamaktadır. Özçoban (2020) ve Yılmaz (2019)'ın çalışmaları gibi bibliyometrik çalışmalar inanç turizmi ve gastronomi çalışmalarına yönelik artan bir akademik ilgiyi ortaya koymuş ve bu özel ilgi alanlarının Türkiye'de ve dünyada (Hernández vd., 2022; Pan, 2023 vd.) keşif ve araştırma için zengin alanlar olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Bu bağlamda, özel ilgi turizmi yalnızca bireysel tatmin sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda destinasyonlarda doğal ve kültürel değerlerle uyumlu bir sürdürülebilir kalkınmaya katkı sunma potansiyeline de sahiptir. Özel ilgi turizminin içeriğindeki yüksek ilgi düzeyi ve etkileşim özellikleriyle yerel kültürün korunmasına ve özgün değerlerin ön plana çıkarılmasına aracılık ederek sürdürülebilir turizm ilkeleriyle uyumlu bir gelişim çizgisi izlediği bilinmektedir.

Özel ilgi turizminin pazarlanması, hedef kitlenin öznel beklentilerinin ve değerlerinin anlaşılmasını gerektirmekte, dolayısıyla niş pazarlama stratejilerinin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Sutresno ve Singgalen (2023) turizm pazarlamasındaki değişen eğilimlerin yeni turistik ürünlerin ortaya çıkarılmasında katılımcı odaklı deneyimler ortaya çıkarmayı gerektirdiğini belirtmektedir. Bu yenilikçi yaklaşımların ise seyahat deneyimi sırasında memnuniyeti artırmakta ve tekrarlanan müşteriyi teşvik etmekte (Abdillah, 2016; Wulandari vd., 2022 vd.) etkili olduğu bilindiği için turist odaklı ve etkileşimle desteklenen stratejilerin özel ilgi turizminde başarı sağlayacağı söylenebilir. Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde bu turizm türü, bilgili ve motivasyonu yüksek turist profili sayesinde yerel ekonomilere doğrudan katkı sunmaktadır. Ancak altyapı yetersizlikleri, destinasyonların aşırı kullanım riski, uygun hizmet kalitesinin sağlanmasındaki güçlükler

ve nitelikli insan kaynağı eksikliği özel ilgi turizminde karşılaşılan temel zorluklar arasında yer almaktadır.

Geleceğe yönelik değerlendirildiğinde özel ilgi turizminin dijitalleşme, bireyselleşme eğilimleri ve sürdürülebilirlik odaklı turizm politikaları doğrultusunda büyüme potansiyeli taşıdığı öngörülmektedir. Özellikle deneyim temelli turizm anlayışının yaygınlaşmasıyla birlikte, bu alanda daha özgün ve özelleştirilmiş ürünlerin geliştirilmesi önem kazanacaktır. Fakat söz konusu gelişimin sağlıklı biçimde sürdürülebilmesi, sektör paydaşları arasında iş birliği, yerel halkın katılımı ve çevresel sorumluluk bilinciyle desteklenmiş stratejik planlamaların hayata geçirilmesine bağlıdır. Bununla birlikte tüketici davranışındaki eğilimler ve teknolojik gelişmeler, doğru ve sürdürülebilir turizm politikalarının turizm paydaşları tarafından sürekli olarak uygulanmasını ve geliştirilmesini gerektirmektedir. Dijital pazarlamanın ve sosyal medyanın hızlı büyümesi, turist ilgisini çekmek ve destinasyon görünürlüğünü sağlamak için elzemdir. Turizm sağlayıcıları bu değişen dinamiklere yanıt verebilecek ve doğru kitleleri çekmelerini sağlayacak etkili stratejiler geliştirmelidir. Jovial ve Emy (2016)'ya göre özel ilgi turizminin gelişen manzarası dijital teknolojilerin etkisini de içermektedir. Gezginler özelleştirilmiş deneyimler aradıkça, bu niş pazarları kolaylaştırmada çevrimiçi platformların rolü daha belirgin hale gelmiştir. Bu platformlar, çeşitli ilgi alanlarının keşfedilmesine ve turistlerin belirli kesimlerine özel paketlerin sunulmasına olanak tanıdığı için değer oluşturan kişiselleştirilmiş ürün ve hizmet sağlanmasında oldukça belirleyici unsurlardır. Bununla birlikte gelecekteki büyüme için olumlu göstergelere rağmen, sürdürülebilirlik özel ilgi turizmi için halen kritik bir endişe olmayı sürdürmektedir. Sürdürülebilir turizm ilkeleri, sektörü ekonomik kazanç ile çevresel ve kültürel koruma arasında denge kurmaya yönlendirmelidir. Cristobal-Fransi ve diğerleri (2020), özel ilgi turizminin başarılı büyüme ve etkili pazarlama yönetiminin, sektörün rekabetçi koşullarında uzun vadeli uygulanabilirliği güvence altına almak için büyük ölçüde sürdürülebilirlik uygulamalarına dayandığını belirtmiştir. Dolayısıyla, özel ilgi turizminin kendine özgü yapısı, hem turizm yönetiminde hem de turizm pazarlaması süreçlerinde daha dikkatli bir analiz ve ayrıştırma yaklaşımını gerektirmektedir.

Özel ilgi turizmi, bireylerin kişisel ilgi alanlarına dayalı deneyimler arayışı doğrultusunda gelişen ve giderek çeşitlenen bir turizm türü olarak, destinasyonların farklılaşmasında, yerel ekonomilerin canlanmasında ve sürdürülebilir turizmin teşvik edilmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Turizm sektöründe benzersiz deneyimlere yönelik artan talep ve ortaya çıkan yenilikçi nişler tarafından desteklendiği için her geçen gün sektördeki konumunu genişletmektedir. Bununla birlikte kültürel mirasın korunması,

yerel toplulukların kalkınması ve ziyaretçi memnuniyetinin artırılması gibi çok yönlü etkiler yaratmaktadır. Ancak, altyapı eksiklikleri, tanıtım stratejilerinin yetersizliği ve destinasyon yönetimi konularında gelişmeye açık alanlar bulunmaktadır. Özel ilgi turizminin gelişmesi için tüm paydaşlar sürdürülebilirliği korumaya, yerel topluluklarla yapısal etkileşim ortamları oluşturmaya, değişen tüketici tercihlerine ve teknolojik gelişmelere uyum sağlamaya odaklanmalıdır. Bu zorlukların üstesinden başarıyla gelindiğinde özel ilgi turizmi Türkiye’de ve dünyada turizm pazarının etkili ve hayati bir bileşeni olarak yerini güvence altına alabilir. Bu bağlamda, bilimsel araştırmaların, özel ilgi turizminin talep profilleri, deneyim tasarımı, yerel halkla etkileşim modelleri ve dijitalleşmenin etkisi gibi alanlara odaklanması, hem kuramsal birikimi artıracak hem de uygulamaya dönük yol haritalarının oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Gelecekte özel ilgi turizminin daha sürdürülebilir, kapsayıcı ve yenilikçi yaklaşımlarla geliştirilmesi, turizm sektöründe nitelikli bir dönüşümün önünü açacaktır.

## Kaynakça

- Abdelmoaty, G., & Abd El-latief, M. F. (2023). Evaluating the impacts of special events on promoting and developing tourism and hospitality sectors: A case study of COP27, Sharm El-Sheikh, Egypt. *Journal of Association of Arab Universities for Tourism and Hospitality*, 24(1), 136-167. <https://doi.org/10.21608/jaauth.2023.212911.1459>
- Abdillah, Y. (2016). Innovativeness in the development of special interest tourism: The case of Indonesia spa tourism. *Asia Tourism Forum 2016, May-the 12th Biennial Conference of Hospitality and Tourism Industry in Asia* (pp. 467-471), In Advances in Economics, Business and Management Research: Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/atf-16.2016.71>
- Akoğlan Kozak, M., & Bahçe, S. (2009). *Özel ilgi turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bahar, M., Topsakal, Y., Yüzbaşıoğlu, N., & Kasalak, M. (2021). The effect of casino tourism and reentry to the casino gaming industry - The case of turkey. *Journal of Yaşar University*, 16(62), 801-816. <https://doi.org/10.19168/jyasar.812620>
- Boukas, N., & Chourides, P. (2016). Niche tourism in cyprus: conceptualising the importance of social entrepreneurship for the sustainable development of islands. *International Journal of Leisure and Tourism Marketing*, 5(1), 26-43. <https://doi.org/10.1504/ijltm.2016.077128>
- Bui, N. A., & Kiatkawsin, K. (2020). Examining vietnamese hard-adventure tourists' visit intention using an extended model of goal-directed behavior. *Sustainability*, 12(5), 1747. <https://doi.org/10.3390/su12051747>
- Bukola, A. A., & Olaitan, L. L. (2018). Tourism development and sustainable economic development: Evidence from South Western Nigeria. *South Asian Journal of Social Studies and Economics*, 2(1), 1-9. <https://doi.org/10.9734/sajssc/2018/v2i125816>
- Çalık, Ö. (2010) *Özel ilgi turizmi*, Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları, No:51.
- Carvalho, I., Ramires, A., & Bakas, F. (2023). Who are the language tourists? A factor-cluster analysis based on language-related attitudes, beliefs, and travel outcomes. *International Journal of Tourism Research*, 25(1), 150-168. <https://doi.org/10.1002/jtr.2559>
- Cater, C., Funk, D., & Low, T. (2018). Adventure racing and active lifestyles. *Annals of Leisure Research*, 21(5), 605-611. <https://doi.org/10.1080/11745398.2018.1473785>
- Chang, C. L., Khamkaew, T., & McAleer, M. (2012). IV estimation of a panel threshold model of tourism specialization and economic development. *Tourism Economics*, 18(1), 5-41. <https://doi.org/10.5367/te.2012.0108>

- Cristobal-Fransi, E., Daries, N., Ferrer-Rosell, B., Mariné-Roig, E., & Martín-Fuentes, E. (2020). Sustainable tourism marketing. *Sustainability*, 12(5), 1865. <https://doi.org/10.3390/su12051865>
- Croes, R. (2013). Tourism specialization and economic output in small islands. *Tourism Review*, 68(4), 34-48. <https://doi.org/10.1108/tr-09-2013-0050>
- Cuccia, T., & Rizzo, I. (2011). Tourism seasonality in cultural destinations: Empirical evidence from Sicily. *Tourism Management*, 32(3), 589-595. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2010.05.008>
- Dandotiya, R., & Aggarwal, A. (2022). Study on various attributes that affects visit to a dark tourist destination. *ECS Transactions*, 107(1), 3749-3756. <https://doi.org/10.1149/10701.3749ecst>
- Deng, T., Ma, M., & Shao, S. (2014). Has international tourism promoted economic growth in China? A panel threshold regression approach-Research Note. *Tourism Economics*, 20(4), 911-917. <https://doi.org/10.5367/te.2013.0308>
- Dündar, A. (2015). An approach to culinary tourism development in Turkey. *Journal of Tourism and Hospitality Management*, (International Tourism and Hospitality Management Conference, 2015) 377-386. <https://doi.org/10.35666/25662880.2015.1.377>
- Fernández, J., Casado-Montilla, J., & Carrillo-Hidalgo, I. (2019). Introducing olive-oil tourism as a special interest tourism. *Heliyon*, 5(12), e02975. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2019.e02975>
- Fernández, J., Casado-Montilla, J., & Carrillo-Hidalgo, I. (2020). Understanding the behaviour of olive oil tourists: A cluster analysis in southern Spain. *Sustainability*, 12(17), 6863. <https://doi.org/10.3390/su12176863>
- Garanti, Z. (2022). Alternative and special interest tourism to mitigate the effects of tourism seasonality: The debate from Cyprus. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 14(5), 451-460. <https://doi.org/10.1108/whatt-07-2022-0083>
- Gil, M., & Curiel, J. (2008). Religious events as special interest tourism. A Spanish experience. *Pasos Revista De Turismo y Patrimonio Cultural (PASOS)*, 6(3), 419-433. <https://doi.org/10.25145/j.pasos.2008.06.032>
- Ginting, N., Trenggono, T., Dewi, N., & Andani, N. (2023). The influence of tourist motivation and the quality of special interest tourism on tourist satisfaction for live-in tour packages in Ilerp tourist village. *ICTMT*, 1(2), 321-334. <https://doi.org/10.56910/ictmt.v1i2.46>
- Hanna, P., Wijesinghe, S., Paliatsos, I., Walker, C., Adams, M., & Kimbu, A. (2019). Active engagement with nature: Outdoor adventure tourism, sustainability and wellbeing. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(9), 1355-1373. <https://doi.org/10.1080/09669582.2019.1621883>

- Hernández, A., Alarcón, S., & Ruiz, L. (2022). Segmentation of wine tourism experience in mexican wine regions using netnography. *International Journal of Wine Business Research*, 34(3), 427-446. <https://doi.org/10.1108/ijwbr-02-2021-0010>
- Himmetoğlu, B. & Brotherton, B. (1994). Özel ilgi turizmine amprik bir yaklaşım. *1. Turizm Sempozyumu*, 17-18 Kasım 1994, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Jin, X. & Sparks, B. (2017). Barriers to offering special interest tour products to the chinese outbound group market. *Tourism Management*, 59, 205-215. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.08.007>
- Jovial, F.A., & Emy, A. (2016). Motivation for ‘consumer–producer’ interactions in tourism: Disintermediation and scope for travel agencies. *Atna Journal of Tourism Studies*, 11(1), 31-45. <https://doi.org/10.12727/ajts.15.3>
- Kiatkawsin, K., Bui, N.A., Hrankai, R., & Jeong, K. (2021). The moderating roles of sensation seeking and worry among nature-based adventure tourists. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(4), 2-18, <https://doi.org/10.3390/ijerph18042021>
- Lee, S., & Bai, B. (2016). Influence of popular culture on special interest tourists’ destination image. *Tourism Management*, 52, Feb., 161-169. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.06.019>
- Lehto, X., Brown, S., Chen, Y., & Morrison, A. (2006). Yoga tourism as a niche within the wellness tourism market. *Tourism Recreation Research*, 31(1), 25-35. <https://doi.org/10.1080/02508281.2006.11081244>
- Li, C., Agyeiwaah, E., Imboden, A., & Lee, Y. (2023). Understanding young Chinese customers’ perceptions of unsafe city image restoration after Covid-19 outbreak. *International Journal of Tourism Cities*, 9(4), 940-959. <https://doi.org/10.1108/ijtc-12-2022-0265>
- Li, S. (2019). Emotional Appeals in Tourism TV Commercials: A Psycho-Physiological Study. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 43(6), 783-806. <https://doi.org/10.1177/1096348019828440>
- Light, D., Richards, S., & Ivanova, P. (2021). Exploring ‘gothic tourism’: A new form of urban tourism?. *International Journal of Tourism Cities*, 7(1), 224-236. <https://doi.org/10.1108/ijtc-01-2020-0012>
- Marsiglio, S. (2018). On the implications of tourism specialization and structural change in tourism destinations. *Tourism Economics*, 24(8), 945-962. <https://doi.org/10.1177/1354816618784788>
- Maxim, C. (2014). Drivers of success in implementing sustainable tourism policies in urban areas. *Tourism Planning and Development*, 12(1), 37-47. <https://doi.org/10.1080/21568316.2014.960599>

- McGladdery, C.A. & Lubbe, B.A. (2017). Rethinking educational tourism: proposing a new model and future directions. *Tourism Review*, 72(3), 319-329. <https://doi.org/10.1108/tr-03-2017-0055>
- McKercher, B., & Chan, A. (2005). How Special Is Special Interest Tourism? *Journal of Travel Research*, 44(1), 21-31. <https://doi.org/10.1177/0047287505276588>
- Novotná, M., Frantál, B., Kunc, J., & Kubíčková, H. (2019). Special interest tourism in the Czech Republic: Introduction and overview. *Czech Journal of Tourism*, 8(1), 49-63. <https://doi.org/10.2478/cjot-2019-0004>
- Özçoban, E. (2020). İnanç turizmi alanında yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin bibliyometrik analizi (1998-2019). *Turkish Studies - Social Sciences*, 15 (3), 1363-1375. <https://doi.org/10.29228/turkishstudies.41530>
- Pan, Q. (2023). The past, present and future of coffee tourism. *Open Journal of Business and Management*, 11(02), 688-703. <https://doi.org/10.4236/ojbm.2023.112037>
- Patterson, I. R., & Tureay, H. (2020). New developments in promoting tourism in Uzbekistan. *Journal of Tourismology*, 6(2), 201-219. <https://doi.org/10.26650/jot.2020.6.2.0005>
- Petrović, M. D., Gelbman, A., Demirović, D., Gagić, S., & Vuković, D. B. (2017). The examination of the residents' activities and dedication to the local community: An agritourism access to the subject. *Journal of the Geographical Institute "Jovan Cvijic", SASA*, 67(1), 37-52. <https://doi.org/10.2298/ijgi1701037p>
- Pomfret, G. (2019). Conceptualising family adventure tourist motives, experiences and benefits. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 28, 100193. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2018.10.004>
- Pranita, D., Sule, E., & Kaltum, U. (2020). Co-creation of experience for competitive special interest tourism. *Proceedings of the 2nd International Seminar on Business, Economics, Social Science and Technology (ISBEST 2019)*, In Advances in Economics, Business and Management Research, 143, 279-284. <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.200522.052>
- Rakhmonov, S., & Patterson, I. (2021). The Need for Greater Diversification of Tourism Products in the Samarkand Region of Uzbekistan. *Journal of Tourismology*, 7(2), 241-264. <https://doi.org/10.26650/jot.2021.7.2.1007707>
- Rogerson, C., & Rogerson, J. (2021). Niche tourism in South Africa: A renewed policy focus in the Covid-19 environment. *Geojournal of Tourism and Geosites*, 39(4 spl), 1379-1387. <https://doi.org/10.30892/gtg.394spl08-781>
- Rogerson, C., & Rogerson, J. (2024). Historical special interest tourism: The evolution of mountaineering in South Africa. *Revista Română De Geografie Politică*, 26(1), 1-13. <https://doi.org/10.30892/rrgp.261101-373>

- Sousa, B. (2020). A theoretical contribution from the perspective of innovation process in wine tourism contexts. *Marketing and Tourism Review*, 4(2). 1.18. <https://doi.org/10.29149/mtr.v4i2.4744>
- Susanto, E., Adiwarna Prawira, M. F., Raharso, S., & Sumardi, V. (2022). Strategic environmental analysis of river-based special interest tourism development in Sukabumi City. *International Journal of Social Science Research and Review*, 5(3), 212-225. <https://doi.org/10.47814/ijssrr.v5i3.227>
- Sutresno, S., & Singgalen, Y. (2023). Digital innovation design of tourism destination marketing website using design thinking method. *Journal of Information Systems and Informatics*, 5(2), 428-444. <https://doi.org/10.51519/journalisi.v5i2.464>
- Tanrisevdi, A., & Çavuş, Ş. (2003) Özel ilgi turizmi ve özel ilgi turizmi kapsamında Kuşadası ve çevresinde var olan potansiyel kaynaklar üzerine kuramsal bir inceleme, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1, Bahar, 9-22.
- Vasilieva, A. (2021). Transformation of essential approaches to the semantics of the relationship between recreation and tourism. *E3S Web of Conferences (TPACEE-2021)*, 284, 10007. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202128410007>
- Vianthi, N., & Putra, I. (2022). Evaluation of architectural components in Bayung Gede Village Settlement, Bali as a tourism of special interest. *Astonjadro*, 11(1), 174-197. <https://doi.org/10.32832/astonjadro.v11i1.5939>
- Wang, L., Damdinsuren, M., Qin, Y., Gonchigsumlaa, G., Zandan, Y., & Zhang, Z. (2024). Forest Wellness Tourism Development Strategies Using SWOT, QSPM, and AHP: A Case Study of Chongqing Tea Mountain and Bamboo Forest in China. *Sustainability*, 16(9), 3609. <https://doi.org/10.3390/su16093609>
- Weiler, B. & Firth, T. (2021). Special interest travel: reflections, rejections and reassertions. In: Pforr, C., Dowling, R., Volgger, M. (Eds) *Consumer Tribes in Tourism*. Springer, Singapore. [https://doi.org/10.1007/978-981-15-7150-3\\_2](https://doi.org/10.1007/978-981-15-7150-3_2)
- Wen, J., & Wu, M. Y. (2020). How special is special interest tourism and how special are special interest tourists? A perspective article in a Chinese context. *Current Issues in Tourism*, 23(16), 1968–1972. <https://doi.org/10.1080/13683500.2020.1750575>
- Wu, C. H., Ho, G. T. S., Lam, C. H. Y., Ip, W. H., Choy, K. L. & Tse, Y. K. (2016). An online niche-market tour identification system for the travel and tourism industry. *Internet Research Journal: Emerald Group Publishing*, 26(1), 167-185. <https://doi.org/10.1108/intr-08-2014-0204>
- Wulandari, W., Ramadani, A., Putri, A., Khairunnisa, H., Shofina, H., & Prasetyo, M. (2022). Special interest tourism activities planning in Cikawari

- Waterfall through risk analysis and tourist interest in visiting. *Journal of Tourism Sustainability*, 2(3), 120-127. <https://doi.org/10.35313/jtospolban.v2i3.60>
- Yaylı, A., & Sürücü, Ö. (2016). *Özel ilgi turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, İ. (2019). Bibliometric analysis of bibliometric studies on tourism published in Turkey. *Anais Brasileiros De Estudos Turísticos (Abet, Juiz de Fora-Brasil)*, 9, 1-9. <https://doi.org/10.34019/2238-2925.2019.v9.27111>
- Yuan, J. J., Cai, L. A., Morrison, A., & Linton, S. (2005). An analysis of wine festival attendees' motivations: A synergy of wine, travel and special events? *Journal of Vacation Marketing*, 11(1), 41-58. <https://doi.org/10.1177/1356766705050842>
- Zhang, Y., Moyle, B., Dupré, K., Lohmann, G., Desha, C., & MacKenzie, I. (2023). Tourism and natural disaster management: A systematic narrative review. *Tourism Review*, 78(6), 1466-1483. <https://doi.org/10.1108/tr-08-2022-0377>
- Zhou, G. & Chen, W. (2023). Agritourism experience value cocreation impact on the brand equity of rural tourism destinations in China. *Tourism Review*, 78(5), 1315-1335. <https://doi.org/10.1108/tr-11-2022-0539>
- Zuo, B. & Huang, S. (2017). Revisiting the Tourism-Led Economic Growth Hypothesis: The case of China. *Journal of Travel Research*, 57(2), 151-163. <https://doi.org/10.1177/0047287516686725>

